

Nwa' wvù bó to saᵑεε ê
Bo'ibulu
Fiεε fi nu ê Nwa' Ibulu wvun e

Kε beene looci kee wee wvù to saᵑεε ᵑwa' wvun kε, geenεn ε beene kee λε bó to saᵑ fô bonyii bo Klistu le bò nu Bo'ibulu. Bo'ibulu nu diee di Bojuu le dimew. Bó to saᵑ keege λε Bojuu bò to nu ε lese wase fitele yî Klistu le emεy kε eleeme yî dvú le, naa no bonḡew to cim too fô bó le jé le jé le. ε to nu tεn keege é bó ekiεε λε monkan mo monfεm mò Jisos to dvú keᵑke mvunḡay fele mo moyvuum. Bó to saᵑ tεn keetefe bó λε bó ekeè λε fiεε fi Nyo' nu ε kaw bonyii dvú nu ε kε fí yaa nu ke esoy kuse kε. Bó nu ε duᵑce λε mwεεm mvù Klistu wvù Waa Nyo' nu ε to dvú fele mvu bonyii bo ntum Nyo' bo fwele le, njefo mvubole to nu kε lo binjinjin, ε Klistu ε to wase bô mwεεm mvù è nu mvu keceεy.

Bikuu bi mwεεm e ê ᵑwa' wvun e

- 1:1-3 Klistu looci nu wunte Nyo' keβεε
- 1:4-2:18 Klistu fele bonceendaa bo Nyo' le
- 3:1-4:13 Klistu fele Muses bô Yoshua
- 4:14-7:28 Klistu nu cee ncese wvù fele bocee ncese bocii
- 8:1-9:28 Monkan mò Klistu to dvú fele mo moyvuum
- 10:1-39 Ncese wvù Klistu to ḡεε fele boncese bocii
- 11:1-12:29 Ekume keelese fitele yî Nyo' le
- 13:1-25 Ntefe wvu fokemεε

Nyo' nu ε jeme wase ê beene ε è nu diuw Waa we le

¹ Ε to shee nu fwele, ε Nyo' jemyi ê bo'icee bosεεbeene dew bonyii bew bo ntum e bokaη e nteen bô ê jé le jεεy jεεy. ² Geenεn, è dioo nu εdiuw εyan yo fokemεse le, wvú ε jeme wase ê beene ε è nu diuw Waa we le. Ε nu Waa we wvun wvù wvú nu ε gεε le wen nu ke enya fiεε ficii can ye le é wvú esaakè. Ε è nu wvú wvù Nyo' to bomεε won bô fiεε ficii can ye le. ³ N'yu Nyo' lawkene yî ye le, ε wvú nu wunte Nyo' kebεε. Ε nu wvú wvù gee ε εbulε bô nshε sε nu dvú. Ε wvú gee ε è nu bô diεw ye yî kεηke mvuηgay e. Wvú to nu ε man bibεfε bisεεbeene. No wvú man nonεn mum ben we shii ê εbo ke εcεy ke Nyo' Bvukukε le.

Waa Nyo' kuuke fele bonceendaa bo Nyo' le

⁴ Fí ε mum ε no nu ε Waa Nyo' kuuke naa baay fele bonceendaa bo Nyo' le, kε leηleη no diee di Nyo' teηε wvú dvú kuuke naa tεn baay fele dibole. ⁵ Beene kee le wvú kuuke lo njefo kε nceendaa Nyo' mvu nu dvú wvù Nyo' ke nu ε yuu wase gay ê wvú le,

“Wo nu Waa wεm,

ε εben nu ε me ε ηgay wase le me nu Ico” kε.

Ε ke mvu nu dvú wvù wvú ke nu ε yuu wase jeme εkumε wvú le,

“Me nu ηke enu Ice,

ε wvú nu Waa wεm” kε.

⁶ Ε to nu kefew kè Nyo' to nu keetum Waa we wvu fwe wvun yî won wvun e, ε wvú gay le,

---

1:2 5:8; Jon 1:2; Kolo 1:16; Ibu 11:3   **1:3** 2Kol 4:4; Kolo 1:15   **1:4** Efε 1:21; Fili 2:9   **1:5** Mben 2:7; 2Sam 7:14; Mat 3:17; Lem 13:33; Ibu 5:5   **1:6** Mben 89:27; 97:7

bonceendaa bowene bocii ewvumtè wvú.

⁷ Ε fiεε fi Nyo' to jemyεε ekumε bonceendaa bew nu le,

wen gee ε bó nu diεwε fwefwe le,
gee tεn ε bó bò nu bonyii bowene bo lemme le
nu diεwε elem ε ηguy e.

⁸ Ε dīoo tu fô Waa we, ε wvú gay le,
“O Nyo', wo nu ke eshii yî kawla wo le esaake
sekecii σε ηka.

Nce wvu teytey nu ke enu ketoome ke bvunfon
bwuw e.

⁹ Wo koonke ε ê nu fiεε fi teytey, bane fi befe.
Nonεn me wvù Nyo' wvù nu Nyo' wo
ε mum ε mbense wo ε nfey ηgoo yo,
no me nu ε n'yefe wo bô nsusu bonfon yì è nu yi
bvujonke.”

¹⁰ Ε wvú bvuu jeme tεn ê Waa we le,
“Tata, è nu wo wvù to bomεε nshε fonkew,
ε mwεεm mvunciim mvù nu we nu lemme di εbo
kuw e.

¹¹ Mwεεm mvun nu ke eka, geenεn é eshεε ke wo.
Mvú nu ke eyvumεn diεwε ndvú le.

¹² Wo nu ke ekεwe mvú diεwε kekum e.
Mvú nu ke ekumεn diεwε no ndvu ké kpwe ncom.
Geenεn wo nu ke emεy ke nu no wo nu.
Kε bilum biuw nu ke eyuu eka ke.”

¹³ Ε nu nceendaa Nyo' mvu wvù la wvù Nyo' ke nu
ε yuu wase gay ê wvú le,
“Shiile ê εbo kem ke εεεy e,
egen ebuy kefew kè me nu ηke enjike
bonyii buw bo bvuban e ê wo εjise

diεwε kedvuushεε ke bikaa biuw e,
 é wo etome bikaa yí bó le?"

¹⁴ Bonceendaa bo Nyo' le ban nu κε lo biyoy bì
 lemte Nyo' le, ε wvú tumte ε bí ghane fici bonyii
 bò nu ke ekεηκε mboyma.

2

*Fo beene emwase mboyma wvù Jisos to ghane
 fewci εκumε wvú κε*

¹ Fí ε mum ε no nu ε beene κεηκε keεγεε bvufee
 naa ntay yí fiεε fi beene to yuwεε le, wvu ε fo beene
 ke enε ebvuyte lo κε. ² Beene kpwaake le, é bontum
 bò bonceendaa bo Nyo' le to teete fwele to nu fiεε
 ε fí tεmyi naa baay, é wee ké εngoy mvu κενεε
 etun keege no bó gayte, é mwετεν κεηκε nlawma
 wvudvu κε ληληη, ³ é ke ege la é beene enu σε bó
 ε yeη ηγεw feη ε beene ε jo mboyma wvù kuuke
 wvun κε lo nεεw? Mboyma wvun to yaw Tata
 Jisos no fewci εκumε wvú, ε bonyii bò to yuwεε no
 wvú fewci ke mum tom teη keceεy kedvu no bó to
 fewci ê beene. ⁴ E Nyo' teη to nu ε tom hô mwεεm
 mvù dunçi mvunγay mvu mwew noo biηghaw bi
 mwεεm e noo mwεεm mvu diuw wvù yumεεn e
 mvù bó to gee. E wvú bvuu gawce nnyá Keyoy ke
 Yuule no wvú to shieele keetom dvú.

Jisos nu wee wvù nu ε ceε je mboyma fô beene le

⁵ Nyo' to baa γεε won η wvu fwε wvù bese fewci
 εκumε wvú wvun le è nu ke esaake bonceendaa

bew ke. ⁶ Bó nu ε sanj bvudvuu bvumew e ê Nwa' Nyo' le ekumε saaka wvun le,

“Wee wvu wum nu naa la wvù wo kpwaake ekumε wvú?

Waa wee wvu wum nu naa la wvù wo keηke shiee we?

⁷ Yî kefew e nen caan nu ε wo to ge ε wvú no nu yî bvudvuu le

ε bvú nu ekuse jo bvu bonceendaa buw e.

ε wo ke ghaa wvú ε wvú no keηke bvukukε bô n'wvum.

⁸ Wo nu ε gee mwεεm mvunciim ekuse jo wvú, wvú ε no saake.”

No Nyo' to gekεε mwεεm mvunciim ekuse jo wee wvu wum, fiεε fimew baa bvuu nu dvú fî nu se fî nu ê wvú ekuse ke. Naa no fî cim nu nonen, nu ε ke beene yene wase le mwεεm mvunciim nu ê wee wvu wum ekuse ke. ⁹ Geenεn Jisos nu wee wvù beene yene le yî kefew e nen caan nu ε Nyo' to ge ε bvudvuu bwew no nu ekuse jo bvu bonceendaa bew e. ε Nyo' ke bense wvú ε wvú no keηke bvukukε bô n'wvum njefo wvú to nu ε yen ηγεw kpwe, wvu le wvú ekpwe kpwe wee tfuu nje mbuwma wvu Nyo' fô bonyii le. ¹⁰ ε nu Nyo' wvù ge mwεεm mvunciim, ε mwεεm mvunciim nu mwew. No wvú to gomte le wen nu ke ejo bonyii bocii bô ε nu boom bew é bó eley bvukukε bwew e, ε fî mum no nu naa leη le wvú ege é Jisos eyen ηγεw wvu le wvú enù ε wvú ε kpwenten ε gen ε mese wee wvù ecεε je mboyma fô bó le. ¹¹ Wvú wvù Jisos wvù gee ε bonyii se yuule ê Nyo' ejise, nu ε bô

2:6 Mben 8:4-6   **2:8** Mben 8:4-6; 1Kol 15:27   **2:9** Fili 2:8-9

2:10 1Kol 8:6; 12:2; Lem 3:15   **2:11** Mat 25:40; 12:50; Jon 20:17

bonyii bodvu bò wvú gee ε bó yuule, κηηκε Icee bó mwaan. Ε nu fiεε fi κε wvú wuumene keetenje bó le boom bo bwee wen e κε. ¹² Wvú to nu ε gay ê Nyo' kefew kemew e le,

“Me nu ηκε encawsee diee diuw we ê boom bo bwεεm e ente.

Me nu ηκε en'yemte mbensee wo ê kentaashε kebole ente.”

¹³ Ε wvú bvuu gay le,

“Me nu ηκε ηηγεε bvufee bwem yî Nyo' le.”

Bvuu kase gay le,

“Me wvun fεn bee boom bò Nyo' nu ε nya ê me bocii.”

¹⁴ No boom bò wvú gayte ban nu bonyii ε bó κηηκε nyam ye bô ελεμε, ε wvú wvù Jisos mum jo ten nyam ye wee wvu wum, wvu le è nulo é wvú ke ekpwe keenjoy dεwle wvù κηηκε mvunγay mvu kpwe le. ¹⁵ Ε wvú ke ge nonεn mum bvuse bonyii bò to cee bvunfaw e yî nshii wvubole tfuu njefo bó to fane kpwe. ¹⁶ Fí looci yuule naa ntay le κε wvú to κηηκε shiee ε è nu fô bonceendaa bo Nyo' le κε. Wvú to κηηκε ε è nu fô kfuu di Abla'am e. ¹⁷ Ε nu fiεε fi to geε ε Jisos σε tu diεwε boom bo bwee le yî fiεε le ficii, wvu le wvú enù εkolε ke bocee ncese le kebole wvù camte shen fô bó le, ε wvú ε lese ten fitele yî lemme di Nyo' le keege keman é Nyo' elεεshε bibefe bibole. ¹⁸ No wvú to γενεε ηγεw, ε mmom to fô wvú le, wvú ε mum ε no kee no é nulo é wvú efii bonyii bò mmom too ten fô bó le.

2:12 Mben 22:22   **2:13** Yεsa 8:17-18   **2:14** 2:17; Jon 1:14; Jon 8:44; 12:31; 1Jon 3:8; Mwm 12:10   **2:15** Lum 8:21   **2:16** Yεsa 41:8-9   **2:17** 4:14; 5:2; Fili 2:7; 1Jon 2:2   **2:18** 4:15; Mat 4:1-11

3

Jisos kuuke fele Muses

¹ Nonɛn boom bo bwɛɛm e bò è nu bonyii bo Nyo' le, ε bó ε tee tɛn bó lɛ bó ke eley won wvu we le, ben egɛɛ bvufee yí Jisos e. Wvú nu waa ntum Nyo' bvuu nu ekolɛ ke bocee ncese le ke mbee wvù beene ké no seɲe ê bonyii le. ² Wvú to lemte bô fitele fiew ficii fô Nyo' wvù to gɛkɛɛ wvú lɛ wvú elemtè wvú le kɛ no Muses tɛn to lemte bô fiew fitele ficii yew dvu Nyo'. ³ Geenɛn, Jisos nu wee wvù bó ebenseè ntay fele Muses kɛ lɛɲlɛɲ no wee ké bomte yew ε bó no bɛnsee wvú fele yew yidvu. ⁴ Kɛ yew mi nu dvú yì nu sɛ è bom wee kɛ. Geenɛn, Nyo' nu wvù bom mwɛɛm mvunciim. ⁵ Muses to lemte naa ntay bô fitele fiew yew Nyo' le yicii diɛwɛ waa lemme le. E mwɛɛm mvunciim mvù wvù to gee to tomte ε è nu fiɛɛ fi Nyo' to nu keeke eyuu ejeme. ⁶ E Klistu ke lem tɛn yew dvu Nyo' bô fitele fiew ficii ε è nu diɛwɛ waa yew e. Yew Nyo' yin nu beene fɛn é beene leeme tɛmyi yí fiɛɛ fi beene nu ε kuu shém ε no taale fwe yí dvú le bô kembense ye.

Fo wee emwase fiɛɛ fi Nyo' le kɛ

⁷ Beene eyuw lɛ fiɛɛ fi Keyoy ke Yuule to gayɛɛ. Kí to nu ε gay lɛ,
 “E ben yuw lo ε Nyo' ε jeme ê ben ɛben,
⁸ fo ben etɛme bikuu diɛwɛ no bo'icee bonɛn to sɛnɛne bô bo Nyo'
 diuu dì bó to momte Nyo' ɲkpwaante kɛ.

3:1 4:14   **3:2** Ktɲ 12:7   **3:6** 5:8; 3:14; 4:14; 6:18-19; 9:28; 10:22-24, 35; 13:14; Kolo 1:23; Fili 3:20; 2Tim 4:8   **3:7** Mben 95:7-11   **3:8** Ksm 17:7; Ktɲ 20:2-5

⁹ Ε nu jó jò bo'icee bonen to momεε me wvù Nyo',
yen binghaw bi mwεεm e bì me nto ηγεε fô bó le yî
bilum e mbaanyε.

¹⁰ Nonen ε me nton'ye shém bee engokε ke bonyii le
kedvu, mum ηgay ε,
'Κε mvuntelem mvubole ké no nu naa lo yî yem e
kε.

Bó baa kee wase je yem kε.'

¹¹ Ε shém ton'ye me ε me nlew lo ε,
'Κε è nu naa lo é bó ke eyuu eley bvudvuu bwem
bvu nλεεten e kε.' "

¹² Boom bo bwεεm e, ben emum eyenè fo wee mvu
ben e enù dvú wvù κηηke fitele fi befe, fi tune
keebee Nyo' le, nulo ege é ben enε ebase jim ê Nyo'
wvù κηηke nshii le kε. ¹³ Fiεε fi ben κηηke keegeε nu
ε ben eteetè bikuu binen εdiuw εcii, no kefew kin
nu kí kè bó tenje ê Nwa' Nyo' le ε, "Έben." Ben egeè
nonen fo fiεε fi befe fimew ke enε elεwceε wee é wvú
enε etemyi εκolε. ¹⁴ Ben ekeè ε beene nu wase fiεε
fimwaan η beene ε bo Klistu fen é beene ε mey ε no
jici fiεε fi beene to leeme wase yî dvú le fwele ε γεν
ε mεse. ¹⁵ Ben ekumyi fiεε fi ε,
"Έ ben yuw lo ε Nyo' ε jeme ê ben εben,
fo ben etεme bikuu diεwε no bo'icee bonen to
σεεnene hô bo Nyo' kε."

¹⁶ Ε nu baa bò to yuwεε ε Nyo' ε jeme ê bó ε bó
mwase lo no σεεnene hô wvú? Κε è nu bonyii
bocii bò Muses to joε Ijiw buy hô bó le? ¹⁷ Ε è nu
baa bodvu bò Nyo' to ton'yεε shém hô bó yî bilum
e mbaanyε? Κε è nu kε bó bò to γεε bibefe, ke
kpweken ηkpwaante jodvu le? ¹⁸ Ε è bvuu nu baa

3:11 Ktj 14:21-23; Mben 95:7-11   **3:14** 3:6   **3:16** Ktj 14:1-35

3:17 Ktj 14:29; 1Kol 10:5, 10   **3:18** Ktj 14:1-4

bò Nyo' to lewεε le κε è nu naa lo é bó ke eyuu eley bvudvuu bvuwene bvυ nλετεν e κε? Ε nu κε bó bodvu bò to τemyi bikuu le? ¹⁹ Nonεn beene nu ε yεn le κε bonyii bodvu to nulo eγεn eley bvudvuu bvudvu le κε, njefo bó to baa lese fitele yí Nyo' le κε.

4

Ekume keeley nλετεν wvù wvu Nyo' le

¹ Fί ε mum ε no nu le ηkawma wvù Nyo' to γεκεε le bonyii nu ke eley nλετεν e bεε leeme κε fó. Nonεn beene emum eyεnè fo bó ke dioo etaa eyεn ε wee mvu ben e baa ekocεn keeley wvù le κε. ² Saaka wvù jee wvun nu ε to wase fô beene le κε ληληη no wvù to toε fô bó le. Geenεn, saaka wvudvu wvù bó to yuwεε to baa fi bó κε, njefo wvù to to fô bó le ε bó fanε yaa bee wvù le κε. ³ Fô beene bò nu ε bee wvù le nu ε beene nulo eley nλετεν wvudvu le. Ε bonyii bomew ba nu ε Nyo' to gay le, “Shém to nu ε ton'yε me, ε me nlew lo le, ‘Κε bó nu ke eyuu eley naa lo nλετεν wεm e κε.’ ” Nyo' to jemyi nεn, naa ε lemme diew to ka wase fonκεw seke wvù to bomεε won. ⁴ Beene kee le bó nu ε san ê Nwa' Nyo' le bvudvuu bvumew e ekume diuu di εdiuw εsooshwi y ê yin je le le, “Nyo' to nu ε lem lemme diew dicii, ε è ke dioo yinσεn εdiuw εsooshwi y ε wvù λετεν.” ⁵ Ε dioo nu bvudvuu bvù bó be jemyi wase fó bwε le, wvù ε bvuu ε jeme le, “Κε bó nu ke eyuu eley naa nλετεν wεm e κε.” ⁶ Fί nu kecεεy le nλετεν wvun bεε κε fó. Ε bonyii bomew nu ke eley wvù le. Ε bonyii bò to yawεε yuw saaka wvù jee wvun to baa

ley nłeeten wvun e njefo bó to nu ε yuw, geenen tun keege no wvú gayte. ⁷ Nonen ε Nyo' mum kase gee diuu dimew di wvú teje le “Eben.” No wvú gekεε ke mum jeme diuw Nfon Dawe le ε bilum ε fey wase nteen no bonyii bodvu to tunεε keege no wvú gayte. E fiεε fi wvú to jemyεε nu fí fi beene be yuuke wase le,

“E ben yuw lo ε Nyo' ε jeme ê ben eben,

fo ben eteme bikuu ke.”

⁸ E è nu le bvudvuu bvù Yoshua to joε bonyii gen ley bó bó fó to nu wase bvudvuu bvù nłeeten e bvudvu, tu ke Nyo' to bee ebvuu ejeme ekume diuu dimew le è nu di nłeeten e ke. ⁹ Fí ε mum ε no nu le diuu di nłeeten e bee dvú fwe fô bonyii bo Nyo' le diewe di Nyo' to leetenεε dvú diε le. ¹⁰ Fí ε no nu le, é wee ley nłeeten wvun e, tu mweten ε leeten wase yî lemme diew e dicii leηleη no Nyo' to leetenεε yî diew lemme le. ¹¹ Nonen beene emomtè ntay keeke eley nłeeten wvun e, wvu le fo wee mvu ke egbwe le è base ekole kè temyεen wvú diewe bonyii bo fwele ba le ke. ¹² Ben ekeè le diew Nyo' keηke nshii, lemte. Yí koole fele nyo yì bó nu ε fon biba bicii. Yí ké no leyte gene buyte fô nshii bó keyoy ke wee le taashi, leyte ten ê biyuj bó bikufe bi wee le. Yí ké no bwaashi boηkpawace noo mwεem mvù nu ê fitele fi wee le. ¹³ Ke fiεε nu naa lo dvú fi Nyo' nu ε bom fi nulo enyiime ê wvú ejise ke. Mwεem mvunciim yen'yi ê wvú ejise endan. E è nu wvú wvù beene keηke keeke etaje diuw ê wvú fwe.

Jisos nu ekole ke bocee ncese le ke baay

14 Nonen no beene be ε gay wase le beene kenke ekole ke bocee ncese le ke baay, kè è nu Jisos wvù Waa Nyo', ε wvù ε ben wase ε tosen εbulε ε gen fowe, beene emum ejici mbee wvù beene ké no senje ê bonyii le ntay. 15 Ke ekole ke bocee ncese le kesεεbeene kin nu wee wvù nulo emaa kewεεγε kesεεbeene wvu le wvù ecamtè shém fô beene le ke. E nu wee ε mmom to to wase ten fô wvù le jé le jé le no yí too fô beene le, geenen ε wvù fanje yaa ge kebefε ke. 16 Nonen beene emum ebenci too mbew kawla mbuwma Nyo' le se nfan wvu le wvù ecamtè shen fô beene le, é dioo nu kefew kè fiεε ghaake beene é wvù ebuw beene bô nfi we.

5

1 Beene kee le bó ké baale ekole ke bocee ncese le ê bonyii entelen egee le wvù elemtè Nyo' le nje bonyii, ε wvù mum no joo nnyá bonyii feese ê Nyo', gee ten boncese fô bibefε bi bonyii le. 2 No wvù wvù cee ncese nu ten ε wvù wεεyi jé le nteen, ε wvù mum no kee keenu nyεkeey bó bonyii bò yaa kee ke mwεem bvuyte lo le. 3 Nje kewεεγε kew kin, ε wvù mum no kenke keege boncese fô biew bibefε le ke lenlen no wvù gee fô bi bonyii bomew e. 4 Ke wee nulo ebense ekole kew le wen enù ekole ke bocee ncese le ke. E ké baa Nyo' mweten ke lenlen no wvù to balεε Elon. 5 E nu ke lenlen no ke Klistu to baa bense ekole kew le wen enù ekole ke bocee ncese le ke. E to geke Nyo' wvù mum gay le, “Wo nu Waa wem,

---

4:14 5:8; 8:1; 2:17-18; 3:1; 5:1, 4-6; 7:24-28; 8:3; 9:7, 11 4:15 2:18; 5:2; 7:26; 9:12; 1Jon 3:5 4:16 10:19 5:1 4:14 5:2 2:17-18; 4:15; 7:28 5:3 7:27; 9:7; Lew 9:7; 16:6, 15 5:4 Ksm 28:1 5:5 1:5

ε εβεν nu ε me ε ηgay wase λε me nu Ico.”

⁶ Ε wvú bvuu gay bvdvuu bvumew e ten λε,
“Wo nu cee ncese wvù mεy lo ê je yì Mελkισεδεκ nu
jó le.”

⁷ Ε to nu seke Jisos to nu fokuse φεν, wvú to ké
no bunlee sekecii lεke fô Nyo' le, beele foweεwe
shiwse misem fô wvú wvù Nyo' wvù nulo efi wvú
can kpwe le. No è to nu wee ε wvú fane bvuu
wvumte Nyo', ε Nyo' mum yuw bunle ye. ⁸ Naa
no Jisos to nu Waa Nyo' nonεν, bonγew bò wvú
to γενεε to nu ε ge ε wvú γεεyi keeyuuke κε ε è nu
Nyo' le. ⁹ Ε Nyo' ke ge ε wvú no nu wee wvù nu
ε kpwentεν ε γεν ε mεse, wvù eboysee bonyii bò
yuuke wvú le. Ε mboyma wvun nu wvù nu σε ηka.
¹⁰ No Nyo' gee nonεν mum γεε wvú λε wvú enù
εkolε ke bocee ncese le diεwe Mελkισεδεκ e.

Fo wee Klistu ebvuu etfuw bikaa ke

¹¹ Mwεem nu dvú nteen mvù bese bεε κηke kee-
jeme εκumε saaka wvun. Geenεν fí temyi keenεle
é fí eyuu fô ben e, njefo ben nu ε νε wase ε no λεε
baay keeyuw fiεε. ¹² Ε è be nu ê λη e, tu è be γεεyi
wase ben bonyii keseen. Ben ε kaa ε νε ε no nu λε bó
ebvuu ekase eyεεyi lo ben bô mwεem mvu εκumε
diεw Nyo', ε è nu mvù bó ké yaw κew yí dvú le. Ben
bεε diεwe mvunley mvu boom e mvù bεε yamte ε
è nu εmben, ε bó baa diee wase mwεem mvudien
mvù temyi κε. ¹³ Κε è nulo é wee wvù bεε γεεyi lo
diεw Nyo' ekee fiεε fi λη ê Nyo' εjise κε. Wvú nu
diεwe finley fi wan e fi bεε yamte ε è nu εmben e.

14 Mwεεm mvudien mvù temyi nu ε è ké no diee bonyii bò nu ε bó ε taw wase. Boban nu bonyii bò nu ε bó ε yεεyi wase keetaasse mwεεm kee jεεy jεεy mvù jee bô mvù befe.

6

1 No fí nu nonεn, beene emum ecinε n'yεεyi wvu ekumε Klistu wvù wee ké yaw kεw yεεyi le, egeñè fwe ε è nu yî wvu bonyii bò nu ε taw wase le. Fo beene ebvuu ekεw eleesè kenffuy ke n'yεεyi le kè lε bonyii ekumεn mvuntelem mvubole yî gee dibole di nulo etoo bô kpwe, noo n'yεεyi wvù lε bonyii elese fitele yî Nyo' le kε. 2 Kε è nulo ten é beene ebvuu ekεw eyεεyi lo ekumε no bó cuke bonyii, * bô keegεεle can yî bonyii le kε. Ɛ kε è nulo é beene ebvuu ekεw eyεεyi ekumε mbuy wvu yî kpwe le bô ekumε nsaw wvù nsumten wvudvu nu wvù mey lo kε. 3 Mwεεm mvun nu ε beene nulo ecinε dvú egeñè fwe fεn ε Nyo' ε fi. 4 Beene ecinε dvú njefo é bonyii nu ε bó to yuuse wase bó yî fiεε fi Nyo' le, ε bó ε mom wase nnya yì nen'yi fowe, ε bó ε kεηke wase ten Keyoy ke Yuule, ε nε ε kase ε tfuw bikaa, tu kε je nu naa lo dvú yì è nulo é bó ebvuu ege é bó ekumεn mvuntelem mvubole ekase etu jim kε. 5 Boban bonyii nu ε bó ε mom wase bvujonke bvu diεw Nyo' le ε yuw, ε bvuu ε kiεε mvunɔgay mvu nshii wvù too le. 6 Ɛ bó ley wase mwεεm mvun e, ε kase ε tfuw bikaa, tu kε je bvuu nu dvú keege é bó ekase ekumεn mvuntelem mvubole etu jim

---

5:14 13:9; Lum 16:19; 1Kol 14:20; Ɛfe 4:14   6:1 9:14   6:2 Jon 3:25-26; Lem 19:1-6   * 6:2 Ncukε bonyii wvun jemyi ten ekumε wvù Bojuu to ké no gee.   6:4 2:1-3; 5:8; 10:26-29; 12:25; Mat 12:31; 1Jon 5:16

ke, njefo fiεε fi bó ge nu ε bó kaase joo ε è nu Waa Nyo' taa yî kentam e bô can yibo, shoose ya le. ⁷ Wεε wvù jaŋ gbwee yî dvú le sekecii ε wvú nyaa mwεεm mvù bonyii bò bó lem wεε wvudvu nje bó le bó eboytè yî dvú le, ké no keŋke kembonen ke Nyo' le. ⁸ Geenεn, é è kuu bisafe bô bíay wene dvudvu, tu è nulo é bó eciese lo wvú, ke emum ene eton lo.

⁹ Nsáa yese shém, naa no bese cim jemyi nen, bese kee le ben leeme finen ε è nu yî mwεεm mvù jee fele mvubole, ε è nu mvú mvù too bô mboyma fô ben e. ¹⁰ Ke Nyo' nu Nyo' kenlow wvù nulo ke edaayε lemme dinen di ben lemte noo keŋkonen kè ben dunji ε kew lo ε to ε buy keseen e fô bonyii bò è nu bew e nje ye ke. ¹¹ Shiee wese baay nu le wee bô ekole kew eleemè ke yî fifiε fiεε le nonen egen emese, wvu le ben ke ekeŋke fiεε fi ben nu ε lese bvufee bvucii ε no taale fwe yî dvú le. ¹² Fo ben egeè ngoy ke. Ben ebenen bonyii bò to lesεε fitele yî Nyo' le, no kuule shém se ke keŋke fiεε fi Nyo' to kawεε.

Ke Nyo' ké kumen ŋkawma we ke

¹³ Ben ekume seke Nyo' to geε ŋkawma ê Abl'am. Wvú to dioo gee kan ε è nu diee diew di wvú wvù Nyo' le, njefo ke wee mvu to bvuu nu dvú wvù kuuke fele wvú, wvù wvú ekan diee diew ke. ¹⁴ Wvú to dioo kan gay le, “Kecεεy, me nu ŋke embuw wo enge é boom buw elone lo.” ¹⁵ No Abl'am yuwεε nonen, mum no nu nyεkeey, ke

mum ghan keŋke fiε fi Nyo' to kawεε fidvu. ¹⁶ Ε nu kecey le wee ké diee kelew ekan ε è nu diee di wee wvù kuuke fele wvù le, ε kelew kedvu mum sumtεn nsaw. ¹⁷ Ε nu ke leŋleŋ no Nyo' to dioo gee ηkawma no gomte keege le bonyii bò nu ke ekeŋke fiε fi wvù kaw fin, ekiε naa ntay le ke wen ké kumεn fiε fi wen gomte ke. Ε wvù dioo kaw mum die kelew. ¹⁸ No Nyo' to kawεε kase die kelew nonεn, ε mwεεm mvun mum buy mvunfεεm mvù è nulo bó saa ekumεn ke, njefo mvù to buy ε è nu diuw Nyo' le, wvù yaa nu naa lo embiay mbiay ke. Nonεn beene bò nu ε lewte wase ε beε ê wvù ekuse emum ekeŋkè mvuntelem mvù temyi keekaantεn fiε fi bó nu ε geε beene ε no taale fwe yî dvù le. ¹⁹ Fiε fin fi beene taale fwe yî dvù le nu fi jici mvuntelem mvuseεbeene le ceey ceey, temyi diewe keŋ'wow e fo mvù ebuuke. Ε nu fí fi nu ke ege é beene efey eley egen εnte fô kecee ke Nyo' le ejim jo ndvu yì bó nu ε shεŋke ε ban jó dvù le. ²⁰ Ε è nu fó fò Jisot leyεε wase diewe nsafwe wesebeene le keekene bvudvuu ê beene. Wvù nu εkolε ke bocee ncese le wvù mεy lo ê je yì Melkisεdek nu jó le.

7

Ekumε cee ncese wvù Melkisεdek

¹ Melkisεdek wvun to nu Nfon wvu Salem, bvuu nu cee ncese Nyo' wvù nu εkolε ke Mwεεm Mvunciim e. Ε è ke no nu kefew kemew e, ε Abla'am laa jem yuwyε bonfon nteen. Ε Melkisεdek ke tasεn bò wvù no wvù to kfuuyi,

---

6:16 Ksm 22:11; Mat 5:34; 23:16-22   **6:18** Ktj 23:19   **6:19** 3:6; Lum 5:5; Ibu 9:3   **6:20** 4:14; Mben 110:4; Ibu 5:10; 7:1-4   **7:1** Kej 14:17-20; Ibu 5:6

mum laŋ kembonen yî ye le. ² E Ablam'aw gaw mwεem mvunciim mvù wvù to yowεε gbwen jem e biba yuufe, nya keba kemwaan ê Melkisedek. Cee ncese wvun nu ε diee diew duŋci mwεem mvunfεem. Fi fwe nu ε wvù nu “Nfon wvu Teytey” no diee diew di Melkisedek duŋci. E fi bii fó nu ε wvù nu “Nfon Nyεkeey” njefo wvù to nu Nfon wvu Salem. * ³ Ke wee kee ice bô bwee kenεε kfuu diew ke. E ke wee kee ten seke bó to bokεε wvù kenεε seke wvù to kpweε ke. Wvù nu cee ncese wvù mey lo diεwe Waa Nyo' le.

⁴ Ben ke etaa eyen wee wvù è to nu Melkisedek wvun! Wvù to nu naa lo wee ε wvù kuuke. Naa ε Ablam'aw wvù to nu cee kfuu di bonyii bo Israel e ke yow mwεem gbwen jem e to dvù gaw biba yuufe, mum nya lo kemwaan ê wvù. ⁵ Fi ekume boom bo Lεwe le bò to ké no lemte lemme di bocee ncese le nu ε bvudvuu bvumew to jemyi ê bonci bo Muses e le bó efii mwεem ê bonyii bo Israel keba kemwaan ente jo yuufe, naa no bonyii ban to cim nu boom bo bwee bó le, ε bó bocii nu boom bo Ablam'aw e. ⁶ Ke wee wvun to nu wee kfuu di Lεwe le ke. Geenε ε è fi wvù mwεem ê Ablam'aw keba kemwaan ente jo yuufe, laŋ kembonen yî ye le, ε Ablam'aw nu wee wvù Nyo' to gee ηkawma ê wvù. ⁷ Ke è nu kemaŋen le wee wvù laaŋke kembonen yî wee mvu le kuuke fele wee wvù wvù laaŋke kembonen yî ye le ke. ⁸ Bocee ncese bo ê kfuu di Lεwe le ban to fii mwεem ê bonyii keba kemwaan ente jo yuufe, ε bó bodvu bò fii nu bonyii ε bó kpwee. Geenε Melkisedek wvù to fiε mwεem keba

---

* **7:2** Salem nu le, “Nyεkeey” ε è nu diee di kelaante kè Jelusalem e, ε bó ε ci lo. **7:5** Ktnj 18:21

kemwaan̄ ente jo yuufe ê Abla'am nu ε Nwa' Nyo' senje ê beene le è nu wee ε wvú to fele. ⁹ Ε nulo é bó egay le Λewe keβεε wvù kfuu diew to fii mwεεm ê bonyii keba kemwaan̄ ente jo yuufe to nu ε nya mwew mwεεm ê Melkisedek can Abla'am e. ¹⁰ Bó nulo egay nonen̄ njefo seke Melkisedek to tasenεε bô Abla'am nu ε wvú wvù Λewe to βεε ê bvulew bvu Abla'am wvù è to nu icee cee cee bó le.

¹¹ Ε è fen̄ to nu le lemme di kfuu di Λewe le to gee diεwe bocee ncese le to nu ε kocen̄ keege é bonyii enu teytey ê Nyo' ejise, tu shiee wvumvu cee ncese to bee ebvuu enu wvu la? Beene kee le Nyo' to nya bonci ê bonyii bo Islael bii lemme di bocee ncese bo ê kfuu di Λewe le to gee. Fí dioo nu nonen̄, bó kaa ε gay le wvuwe cee ncese keηke keeke enù ê je yì Melkisedek nu jó le, efey keenu ε è nu ê je yì cee ncese wvu ê kfuu di Elon e nu jó le nεε le? ¹² Beene kee le kfuu di bocee ncese le ké kumene, ε fí no nu shiee le keekumen̄ ten̄ bonci. ¹³ Wee wvun wvù beene jemyi ekumε wvú, nu ε wvú to buy ê kfuu dimew e jεεy, ε wee ke baa yuu buy wase ê kfuu didvu le elemte fô ketan̄ ke ncese le ke. ¹⁴ Wee wvun nu Tata wesebeene. Ε è nu keceεy le wvú to buy ê kfuu di Juda le. Ε Muses to ke baa yuu jeme fiεε ekumε kfuu din̄ seke wvú to jemyi ekumε bocee ncese ke.

Jisos nu cee ncese ê je yì Melkisedek nu jó le

¹⁵ Fiεε fin̄ fi beene jemyi ekumε fí nu ε looce ε dun̄ce ye no cee ncese wvumvu nu ε buy wase diεwe Melkisedek e. ¹⁶ Wvú nu ε ne ε tu cee ncese ε è yaa nu ê je yì nci jemyi le no wee keηke keenu ê kfuu di bocee ncese le ke. Wvú nu cee ncese ε è nu

yî mvunḡay mvu nshii wvù yaa kaa κε le. ¹⁷ Ε nu fiεε fi bó nu ε san ekumε wvù le,
 “Wo nu cee ncese wvù mεy lo ê je yî Mεlkisεδεk nu jó le.”

¹⁸ Fí ε mum ε no nu le, je yi yvum yî bó to gee mwεem jó nu ε bó ε fuwyε wase yiyε, njefo κε yí bvuu κεηke mvunḡay κεηεε lemme κε. ¹⁹ [Κε bonci bo Muses e to ké ge fiεε ε fi jon ḡen mεse κε.] Geenεn, keseen nu ε Nyo' ε duḡε wase je yî jee ntay yî beene egεεlè bvufee yî dvú le yî fele yiyε. Ε nu yí yî beene fele jó σε too nceencee fô Nyo' le.

²⁰ Ε keebvuu ebise fó nu ε Nyo' to dioo ḡεεle cee ncese je yi fiε yin, die kelew, ε κε wvù to ké die kelew seke wvù to ḡεεle bomew ba κε. ²¹ Geenεn, ε wvù ke dioo ḡεεle wvun, die kelew ekumε wvù ḡay le,

“Me wvù Tata nu ε me ε ndie kelew,
 ε κε me nu ηke ηḡkumεn diεw yεm κε,
 ‘Wo nu cee ncese wvù mεy lo.’ ”

²² Kelew kè Nyo' to dieε kin ε mum ε duḡε le Jisos nu wee wvù nu ε ge monḡkan mo monfεm man ε no leeme tεmyi fele mo moyvuum.

²³ Bocee ncese bò to shee nu fwele to ké no nu nteen, njefo κε kpwe to nulo ecinε wee le é wvù emεy egee lemme diεw di kecee ncese le κε.

²⁴ Geenεn, Jisos ε no nu fiew cee ncese sekecii njefo κε nshii we κεηke kendvuse κε. ²⁵ Nonεn, wvù nulo eboysee bonyii sekecii bò benci too fô Nyo' le fele can ye le. Ε wvù boysee nonεn, njefo wvù nu dvú sekecii leke Nyo' fô bó le.

²⁶ Fí nu leŋ le beene ekeŋkè kfuu kekíe ekolè ke bocee ncese le. Wvú nu fiew wee wvù yuule, ε wvú baa keŋke jay keŋεε nlom yí ye le ke. Wvú nu fiew ε Nyo' ε gawsen wvú fô bonyii bo bibefe le. Nyo' nu ε bense wase wvú, wvú ε ben naa ε fey εbulε ε gen fowe. ²⁷ Ke wvú keŋke fiew shiee keege boncese diεwε bikuu bi bocee ncese le, bì to ké no gee boncese εdiuw εcii ke. Ε bó to ké dioo gee yaw ge fô bikuu bibole, keekpwanŋen bibole bibefe, se ke no gee fô bi bonyii le. Wvú to ge fiew we ncese kaŋ mwaan no wvú to nyaε ekolè kew keetanε bonyii dvú. ²⁸ Yí kefew ke bonci bo Muses e nu ε bó to baale naa ε è nu bonyii ε bó wεεyi yí nyam ye le ε bó enù bikuu bi bocee ncese le. Geenε, ε è ke dioo nu wase εjim jo bonci ban, ε Nyo' ge ŋkawma die kelew, mum baa wase ε è nu Waa we wvù wvú nu ε ge wvú ε no jee gene mεεse sekecii.

8

Jisos nu ekolè ke bocee ncese le ke monkan mo monfem e

¹ Ekolè ke fiεε fi beene jemyi ekumε fí le nu ke le, beene keŋke kfuu ekolè ke bocee ncese le ε è nu wee ε wvú ε shii ê εbo ke εεεy ke kawla Nyo' Bvukuke le fowe. ² Wvú nu wee lemme fô Nyo' nu, lemte cun dvù è nu cεεy cεεy cun yi wvú wvù Nyo' le, ε è yaa kene bonyii ke. Ε kene wvú wvù Tata Nyo' cun yidvu. ³ Ekolè ke bocee ncese le kecii nu ε Nyo'

7:26 4:15   **7:27** 5:3, 9; 7:25; 9:12, 26, 28; 10:10, 12; Lum 6:10; 1Bi 3:18   **7:28** 5:1-2, 8; 7:19; Mben 2:7   **8:1** 4:14; 1:3, 13; 7:25; 10:12; 12:2, 25; Mben 110:1; Mat 22:44; Lem 2:33; Lum 8:34; Εε 1:20; Kolo 3:1   **8:2** 8:5

ké baa gee le wvú ejòè nnyá yi bonyii feese ê Nyo' bvuu gee ten boncese fô Nyo' le. Nonen, fi e no nu shiee le fô wvuwvun cee ncese le keekenke ten fiεε fi wvú nulo ege ncese dvú fô Nyo' le. ⁴ E wvú be nu fokuse fen, wvú saa enu naa lo cee ncese ke, njefo bocee ncese nu wase dvú bò nyaa nnyá bii no nci Muses gomte. ⁵ Lemme di bó lemte fokuse fen nu ke lo nfieesen bô kenjinjin ke di yew dvu Nyo' le fowe. E neε fiεε fi è to nu seke Muses to nu keekene cun Nyo' yi fokuse fen, ε Nyo' tefe wvú gay le, “Yenε le wo nu ε kene fiεε ficii fi ε no nu ke lenlen diεwe fi me nto nduεεε ê wo yî kum e.”

⁶ Geenεn Jisos nu ε bó ε nya lemme ê wvú ε dí kuuke fele di bocee ncese bo fwele le, ke lenlen no monkan mò wvú leeme fwe wvudvu entelen jo Nyo' bô wee wvu wum kuuke ten fele mo moyvuum. Mó fele lo njefo moman bii ε è nu bonkawma bò fele bo fwe le. ⁷ E monkan mo fwele to nu se mó kenke jay nkuun, tu ke shiee momew to bee ebvuu enu dvú ke. ⁸ Nyo' to nu ε yen le jay nu dvú bô bonyii, mum gay le, “Me wvù Tata ngayte le diuu too lo di me nu nke engbwo monkan mo monfem bee yew IsraeI noo yew Juda.

⁹ E ke monkan man nu diεwe mò me nto ngbwolεε bee bo'icee cee bó diuu di me nto njicεε bó le yî kebo le, njo mbuy bô bó won wvù Ijiw e ke. Monkan modvu man nu ε bó to baa emεy eleeme yî dvú le ke.

8:5 9:9; 10:1; Kolo 2:17 Ksm 25:9, 40   **8:6** 7:22; 8:2, 6, 13; 9:11, 15; 12:24; Yesa 55:3; Yeli 31:31-33; Esek 37:26; 1Kol 11:25   **8:8** Yeli 31:31-34; Ibu 10:16-17

Nonεn, ε me mum mbase jim ê bó le. Fifiñ jemyi me wvù Tata.

10 Me wvù Tata mbvuu njemyi λ, kefew nu ke eto ekocεn,

é me embvuu engbwo momew monkan bee yew Israel.

Mó nu ke enu λ, me nu ηke enlese lo bonci bem ê bonkpwawce bobole,

ensan ε è nu ê mvuntelem mvubole.

Me nu ηke enu Nyo' wvubo, ε bó nu bonyii bem.

11 Kε wee bεε ke ebvuu eyεεyi lo wee we won mvu kenεε waa bwee gayte λ wvú ekeè Tata Nyo' kε, njefo wee tfuu nu ke ekee me

ε kεw yî wee wvu caan e ε gεn ε buy yî wvu baay e.

12 Me nu ηke encam shen fô bó le,

nλεshε mwεεm mvubole mvù befe.

Kε me mbεε ηke embvuu enkumyi bibefe bibole kε.”

13 No Nyo' to jemyεε λ monkan mo monfem nu ke enu, tu wvú to yene wase λ mo fwele ma nu fiεε fi fiyvuum. Ε fiεε yvuumene kenεε lune wase, tu è shεεte caan é fí ela ê bonyii εjise.

9

Je ncese yi yvum bô yi fiε

1 Fí nu λ, monkan mo fwele to kenke bonci bò duñci je yî bonyii ebunleè Nyo' jó, bvuu kenke bvudvuu ε bó ε seyse λ è nu yew Nyo' yi fokuse fen.

2 Bó to nu ε kene cun bô ndvu sumten biba bifεε, ε keba ke fwe ente nu ε bó teñe λ Bvudvuu bvù Yuule. Bvubvun nu fô fiεε fi bó to tomyi ken'yese yî dvú le noo fò kedañ kè bó to ké no gεεle blεεd

wvù bó nu ε ge ncese dvú fô Nyo' le to nu. ³ Ε keba kè bii fó εnte nu ε bó teje λε Bvudvuu bvù looci Yuule naa ntay. Bvudvuu bvun to nu εjim jo ndvu mi ε bó ε shεηke ε sumten cun dvú εnteleη. ⁴ Bvubvun bvudvuu nu fô ketanη ke jiin e to nu, ε bó ε seyse ketanη kedvu bô ketwaa ke bigew e kè yeεle. Ε ηkuw monkan mò Nyo' to gbwolεε bô bonyii nu ten fó, ε bó ε seyse ε lay ye yidvu yicii bô ketwaa ke bigew e kè yeεle. Ε ηkuw wvun e nu ε kentee ke mana le to nu jó, ε bó ε seyse ten bô ketwaa ke bigew e kè yeεle. Ε kεmbanη ke Elon e kιε kè bibε to comεε yî dvú le nu ten ê ηkuw wvun e. Ε biwanη bi εta le bì bó to sanεε bonci bo monkan modvu le nu ten ê ηkuw wvudvu le. ⁵ Ε we jo ηkuw wvun nu ε bó to leke mwεεm mvumew ε mvú nu diεwe bonceendaa bo Nyo' le bo n'yuule, ε mvú ε san ye ê we jo kentaw ke Nyo' le ke nλεεshε bibefe le. Mwεεm mvun nu ε ke è nulo é beene ejemyi gene ente jodvu keseen baay ke.

⁶ No bó to seyσεε mwεεm mvun ê yiyin je le nεn, ε bocee ncese mum no gene leyte ê keba ke fwe kιε le εdiuw εcii gee lemme dibole dvú. ⁷ Geenεn, ε wee wvù to ké ley ê keba ke εnte kιε le to nu ke εkolε ke bocee ncese le maanη. Ε wvú to ké ley dvú ke kanη mwaanη yî kelum e. Ε wvú yaa to ké ley dvú se ελεmε ke nyam e kè wvú ege ncese dvú fô εkolε kew e noo fô bibefe bi bonyii le bì bó gee yaa kee ke le. ⁸ Nonεn, yiyin nu je yî Keyoy ke Yuule dunji ê bonyii λε je yî wee to nulo eley egen

---

9:3 Ksm 26:31-33; Lεw 16:2; Ibu 6:19; 9:7, 12; 10:20   **9:4** Ksm 30:1-6; Ksm 25:10-16; Ksm 16:32-35; Ktη 17:21-25 Ksm 25:16   **9:5** Ksm 25:18-22   **9:6** 10:11; Ktη 18:2-6   **9:7** 5:3; 9:25; 13:11; Lεw 16:2-16

fô Bvudvuu bvù looci Yuule naa ntay e to baa yene wase ye κε, no cun Nyo' yi fwe γε to βαε leeme fó. ⁹ Mwεεm mvun mvunciim nu nciise mwεεm mvù kooyi kefew ke keseen kin e. Ε fifin dunçi λε κε mwεεm mvù bó to nyaa ê Nyo' noo boncese bó bó to gee fô Nyo' le nulo ege é mvuntelem mvu bonyii bó bunlee Nyo' le enu ε mvú yuule gene mεεse κε. ¹⁰ Mwεεm mvudvu κεηκε κε fiεε maan keege ε è nu bô mwεεm mvudien noo mwεεm mvuwuun noo jé yi bonyii cuke ye jó keeyuule ê Nyo' εjise. Ε mvumvun nu mwεεm mvù kumte κε ε è nu nyam ye le, mvù bó to κεηκε keegee eγεν ebuy kefew kè ηkumεn ke eto le.

¹¹ Geenεn no Klistu wvù nu εkolε ke bocee ncese le nu ε to wase, ε è nu wvú wvù nu ε to bô mwεεm mvù jee, wvú ε mum ε ley cun, ε è nu yi baay yi yuule gene mεεse le. Ke yiyε nu yi è yoke bonyii κε. Fi nu λε, κε è nu cun yi yî nshε yin e κε. ¹² Fô wvú to leyεε nu Bvudvuu ε bvu looci Yuule naa ntay. Ε wvú to ley kan mwaan ε fí ka lo nonεn. Wvú to baa eley fofεn ε è nu bô ελεμε κε bíe le κενεε κε boom bo bona' le κε. Wvú to ley ε è nu bô kew ελεμε. No wvú gee nonεn, ε fifin mum sum beene yî bibefe le, ε nsum wvun nu wvù mεy lo. ¹³ Ε to nu fwele é wee ké dioo nu bô ηkfum ye le, é bó jo ελεμε κε bie le κενεε κε na' le, κενεε taan di kejun ke na' wvù bó nu ε ton wvú ε fie le, mise κενεε mwan yî mwεten e, ε wvú kase no yuule. ¹⁴ Ε fí to nu nonεn, tu κε ελεμε κε Klistu le nulo ege fiεε fi fele fifiε? Wvú to

---

9:9 7:19; 9:2   **9:10** Lew 11; 15; Ktj 19   **9:11** 4:14   **9:12** 7:27; 10:4; Lew 16:14-16; 12:24; 13:12, 20; Mat 26:28; Lum 3:25-26; 1Bi 1:2, 18-19; 1Jon 1:7   **9:13** Ktj 19:1-10:17   **9:14** Lum 6:20-23; 8:2

nu ε nya εkolε kew ε kí nu σε nlom ê Nyo' fele yí Keyoy kè mεy lo le. Wvú to ge nonεn, mum cukε mvuntelem mvuseεbeene yí mwεεm mvù too bô kpwe le, wvu ε beene elemtè Nyo' wvù κεηκε nshii le. ¹⁵ Ε nεε fiεε fi Klistu nu wee wvù leeme fwe monkan mo monfεm man εντελεη jo Nyo' bô wee wvu wum. Ε wvú leeme wvu ε bonyii bô Nyo' nu ε tee ε è nu bew ke eκεηκε bvudvuu fô bvujonke bvù mεy lo bvù Nyo' nu ε kaw bó dvú. Bó nu ke eκεηκε njefo wee nu ε kpwe wase, ε kpwe ye yin ε sum bó yí ηγεw wvù to nu keeke eto nje bibefe bì bó to shee gee fwele ê monkan mo moyvuum e. ¹⁶ Beene kee ε wee ké teete kpwe, * wee saa ke ebi ntefe kpwe wvudvu le σε bó ε yen ε mwεten nu ε kpwe wase κε. ¹⁷ Fí nu nonεn, njefo κε ntefe kpwe ké no κεηκε mvungay σε wee ε kpwe κε. Ke bó ké bi ntefe kpwe le ε wee wvù tefe kpwe bεε dvú κε. ¹⁸ Ε nεε fiεε fi naa monkan mo fwe nu ε mó yaa to nulo ke eleem σε bó ε σεε nyam ελεμε ε buy κε. ¹⁹ Ε to nu seke Muses to tanεε wase fiεε ficii fi to nu ê Nwa' bonci le ê bonyii bocii, ε wvú mum jo tiεw kete ke isob e ε bó ε njim yvúw njee yí dvú le ε bó ε com yí ε no yeεle, mum jo ten ελεμε ke boom bo bona' le, bô ke bíe le, noo joo, mise yí ηwa' bonci bodvu le, mum mise ten yí bonyii bocii le. ²⁰ Ε wvú dioo miise no gayte le, “Ελεμε kin nu ke monkan mò Nyo' gbwole ben ε bó le, gayte ε ben eleemè yí dvú le.” ²¹ Ε wvú mise ten ελεμε kedvu yí cun Nyo' ye le noo yí mwεεm mvu cun dvu dvú le mvù bó gee bunle dvú. ²² Fí nu naa lo keceey ε mwεεm nteen to shee

---

9:15 8:6 * **9:16** Ntefe kpwe bô monkan nu fiεε fimwaaη ê díεw Glek e. **9:19** Ksm 24:6-8; Ibu 9:12-13; Lew 14:4, 6; Ktj 19:6 **9:22** Lew 17:11

nu ε nci dunçi le bó κηηke keege κε ε è nu bô ελεμε é mvú σε no yuule. Ε κε è nulo é bó ελεεshe bibefe bi wee le σε bó ε σεε fiεε ελεμε ε buy κε.

Ncese wvù Jisos to γεε καη mwaan cuke bibefe bi bonyii le

²³ Fí to nu naa shiee le ε bó ecuke mwεεm mvun mvù nu κε lo nfiεεεn mwεεm mvu fowe ê yiyin je le. Geenεn, ecuke mvù looci nu mvu fowe ε è nu bô boncese bò fele boban, ²⁴ njefo Klistu to ley cun Nyo' le ε è yaa nu yì è yoke bonyii bô can, yì è nu κε lo nfiεεεn cun Nyo' yì cεεy cεεy κε. Wvú to ley ε è nu fowe kebεε. Ε è nu fô wvú nu keseen fwe dvu Nyo' lεke Nyo' fô beene le. ²⁵ Ke wvú nu fó nεn keebvu egee boncese bô εkolε kew fô Nyo' le bokan e bokan e diεwε no εkolε ke bocee ncese le to ké no leyte fô Bvudvu bvù looci Yuule naa ntay e ê kelum ê kelum, keege ncese bô ελεμε σε è nu kew ηkuuη. ²⁶ Ε fifin to nu shiee le, tu Klistu be κηηke keekpwee jaa we, kaase kpwee ε κew no bó to bomεε won. Geenεn no fí nu, nu ε wvú ε to wase καη mwaan fí ε ka lo nonεn. Wvú to kefew kin kè won kaa wase le keejo εkolε kew ege ncese dvú, ekpwe keecuke bibefe. ²⁷ Ke ληηληη no fí nu le wee κηηke keekpwe κε καη mwaan emum ecεyte wase ε è nu nsaw, ²⁸ nu κε no Klistu to nyaε εkolε kew kpwe fô bonyii le καη mwaan keetuu bibefe bi bonyii le nteen. Ε wvú nu ke ekase eto yì bokan bo bofεε le ε è yaa bvuu nu keege fiεε bô bibefe κε. Wvú nu ke eto wase keseen keeboyse bonyii bò cεyte wvú shiee le.

10

Ncese wvù Jisos to gee nu ε jo wase bvudvuu bv boncese le bocii

¹ Bonci bo Muses e to nu ke lo kenjinjin ke mwεεm mvù jee mvù to nu keeke enu le. Ke bó to nu wase cεεy cεεy mwεεm mvù to nu keeke enu ke. E bó mum no shee gee boncese ê kelum ê kelum, se è nulo é boncese bodvu ege é bonyii bò benci too fô Nyo' le eyuule gene mεese ηkuuη.

² E è to nu ε boncese bodvu nulo ege é bó eyuule nonεn, tu ke bó to bee ebvuu eshee egee boncese bó le bó le ke, njefo bonyii bò bunlee Nyo' to bee keenu ε bó ε cuke wase bibefe bibole kaη mwaan, ε mvuntelem mvubole yaa bvuu saake bó yí bibefe le ke. ³ Geenεn, boncese bò bó to gee ê kelum ê kelum ban to kaa gee ε bonyii kumyi lo bibefe bibole. ⁴ E fi nu nonεn, njefo ke è nu naa lo é ελεme ke bona' * bô ke bíe le ecuke bibefe bi wee le ke. ⁵ E nεε fiεε fi to gee ε Klistu dioo to fokuse fεn gay ê Nyo' le,

“Ke wo keηke shiee fô boncese bò bó gee bô nyám e,

noo fô mwεεm mvù bó nyaa ê wo le ke.

Wo nu ε nya me ε è nu bô ye le me enge ncese dvú.

⁶ Ke nyám yì bó nyaa ε bó tone gee boncese dvú fô wo le,

noo mwεεm mvù bó nyaa ε bó gee boncese dvú keecuke bibefe bi bonyii le baa cim ege é wo eyuuke njon ke.

⁷ Me ε mum ε ηgay le,

10:1 8:5   **10:4** 9:12-13   * **10:4** Bona' ban to ké no nu bona' bò bolemse.   **10:5** Mben 40:6-8

'O Nyo' taa eyen, me nu ε nto keenge fiε fi wo shieele,

ke no bó saηεε ekume me ê Nwa' wo le.' "

⁸Wvú to yaw gay ê Nyo' le,

"Ke wo baa keηke shiee keηεε yuuke njon bô boncese

noo nnyá yì bó nyaa ê wo noo nyám yì bó nyaa

ε bó tone gee boncese dvú fô wo le,

noo mwεεm mvù bó nyaa ε bó gee boncese dvú

keεcukε bibefe bi bonyii le ke."

ε mwεεm mvun nu ε bó to gee ke naa bii no nci gomte. ⁹No wvú gay nonen, mum bise fó gay ê Nyo' le,

"Taa eyen, me nu ε nto keenge fiε fi wo shieele."

Wvú to jeme nonen, mum lese boncese bo

boyvuum keεεε wvu fwε. ¹⁰No Jisos Klistu to

geε fiε fi Nyo' to shieele le wvú ege, ε ye ye yì

wvú to nyaε kaη mwaan ε fí ka lo nonen, ge ε

beene mum no yuule. ¹¹Cee ncese tfuu ké no

gene leeme fô bvudvuu bwew bvu lemme le

εdiuw εcii gee boncese biinene bokaη e bokaη e,

sε boncese bodvu nulo ecake bibefe bi bonyii le

ηkuuη. ¹²Geenen Klistu to nu ε ge we ncese ke kaη

mwaan ε wvú mum kocen wvú ecake bibefe bi

bonyii le kemakaa. No wvú gee nonen mum shii ê

εbo ke εεεy ke Nyo' le. ¹³Wvú nu fó ε kew sekekε

le, cεyte egen ebuy seke Nyo' ke ejike bonyii bew

bo bvuban e diεwε kedvuushεε ke bikaa biew

e é wvú etome bikaa yî bó le. ¹⁴Ncese we wvú

mwaan wvun nu ε ge bonyii bò wvú gee ε bó

yuule, ε mum ε no yuule ten ê Nyo' ejise gene mεεε

sekecii. ¹⁵ Keyoy ke Yuule jemyi ten ê beene tomte fiεε fin. Kí to nu ε yaw gay le,

¹⁶ “Tata gayte le, è nεε monkan man mò me nu ηke enjgbwo bee bó ejim jo εdiuw yoya le:

Me nu ηke enjεεε bonci bem ê mvuntelem mvubole, embvuu ensaη ê bonkpawce bobole.”

¹⁷ No wvú gay nonεn bvuu bise le,

“Kε me mbεε ηke embvuu enkpawci bibefe bibole kenεε gee dibole di befe kε”

¹⁸ Fí ε mum ε no nu le é bó leεshi wase bibefe bi bonyii le, tu kε shiee mwεεm mvù bó enyaa ε bó gee boncese dvú keecuke bibefe bi bonyii le bvuu bεε kε.

Beene ebenci too nceencee mbew Nyo' le

¹⁹ Boom bo bwεεm e, fí ε mum ε no nu le ελεμε ke Jisos e nu ε yene wase je ε beene nulo eley keseen yaa fane kε, egeη fô Bvudvuu bwε bvù looci Yuule naa ntay e. ²⁰ Beene nulo efey ê je yi fiε yì nyaa nshii le yì Jisos to yen'yεε fô beene le. Wvú to yene je yin bô ye ye, ε fí mum no nu le wvú nu ε cake wase ndvu yì bó to shεηkεε baη bvudvuu bvudvu dvú. ²¹ Beene keηke wase cee ncese wvu baay wvù taale fô yew Nyo' le yì è nu bonyii bew. ²² No mwεεm mvun nu nonεn, beene emum ebenci too mbew Nyo' le bô fitele fimwaan ε beene ε lese fitele yì ye le ficii nu sε kemaηεn. Beene ebenci njefo bó nu ε miawmiaw wase mvuntelem mvuseεbeene bô ελεμε ke Klistu le mvú ε no yuule, yaa bvuu saake beene yì fiεε

10:16 Yeli 31:33-34; Ibu 8:10, 12   **10:19** 4:16; 9:8   **10:20** 9:3;
 Mat 27:51; 2:14-15; 9:14-15; Jon 14:6   **10:21** 3:6; 4:14   **10:22**
 Esek 36:25; Efe 5:26

le ke. E beene bvuu nu ten e bó e cukε wase ye yesebeene bô joo yi yuule. ²³ Beene eleemè tɛmyi ntay yî fiεε fi beene taale fwe yî dvú le fi beene ké no jemyi ê bonyii εkumε fí le. Fo beene etuwtenè ke, njefo wee wvù kawεε beene leeme yî diεw ye le. ²⁴ Beene egomtè ten je keeyvuwse mvuntelem mvu wee noo wee le keekonene noo keegeε mwεεm mvù jee. ²⁵ Fo beene ecin'yì keetoo yî kentaashε le diεwε no bonyii bomew nu ε nε wase ε no gee ke. Beene eyvuwsè lo mvuntelem mvusεεbeene, εfey mvunciim no beene yεne wase ε diuu di Tata wesebeene nu ke ekase eto nu wase nceencee.

²⁶ Beene ekeè le é beene nε ε bvuu ε no gee bibefε, gee kee, ε beene nu ε bó ε fiisen wase je yi kecεεy, é beene no keè le ke ncese wvumvu bvuu nu dvú wvù è nulo é bó ebvuu ege fô bibefε bisεεbeene le ke. ²⁷ E wee gee nonen, é wvù no cεyte ke wase bô nfan ε è nu nsaw Nyo' noo nguy wvù befe wvù nu ke eyese lo bonyii bo bvuban e bo Nyo' le. ²⁸ Wee ké ngoyte nci Muses, é bonyii eleem bofεε kenεε botete etom le bó nu ε yen fiεε fi wvù ge le, é nsaw mum koo mwεten, ε bó mum yu lo wvù yaa koole yii ke. ²⁹ E fí nu nonen, tu ben kpwaake le wee wvù joo Waa Nyo' ekuse, joo εlemε ke monkan mò Nyo' gbwolεε keecukε wvù dvú é wvù eyuule le kí nu fiεε fi εcici, nan'yi ten Keyoy ke Yuule kè too bô mbuwma Nyo', nu ε kfuu ηγεw wvù wvuwee wee nu ke ekεηke nu ke enu nεε? ³⁰ We ηγεw nu ke ebεmte lo njefo beene kee wee wvù to gayεε le,

10:23 3:6   **10:24** 13:1   **10:26** 6:4-6   **10:27** Yεsa 26:11

10:28 Dito 19:15; 2Kol 13:1   **10:29** 2:3; 5:8; 9:12; Mat 12:31

10:30 Dito 32:35-36

“Ɛ nu me wvù nu ke etfuse envuke,
 ε è nu me wvù nu ke enya nlawma wvubo.”
 Ɛ wvù ε bvuu ε gay Ɛ,

“Ɛ nu me wvù Tata wvù nu ke esaw bonyii bem.”

³¹ Ɛ nu fiεε fi nfan e baay keegbwe can Nyo' wvù
 keηke nshii le.

³² Geenεn, ben ekumyi εdiuw yo fwe yò bó to
 yuusεε ben yî fiεε fi Nyo' le. Ben to nu ε kuu shém no
 diuu bô bonεwεw bô to too fô ben e. ³³ Kefew kemew
 e nu ε bonyii to ké no nan'yi bvuu nyεwle bô ben ya
 le. Kefew kemew e, ε ben no leeme εjim jo bonyii
 bô bó nyaa tεn ηεwεw ê bó ê yiyε je le. ³⁴ Ben to ké
 no koole shen bô boba bonyii bô nu yî ncaw e, fii
 bó. Bó to ké loo mwεεm mvunεn, ε ben cinε ke dvú
 no yuuke ε è nu njon, njefo ben kee Ɛ ben keηke
 mwεεm mvumew mvù fele mvumwε ε è nu mvù
 nu ke emey nu sekeci. ³⁵ Nonεn, fo ben ecinε fiεε fi
 ben leeme wase yî dvú le ke, njefo è nu fiεε ε fí keηke
 nlawma wvù kuuke. ³⁶ Fiεε fi shiee le fô ben e nu
 Ɛ ben esuu shém wvu Ɛ ben nulo egee ε è nu fiεε fi
 Nyo' shieele, é ben ke emum ekeηke fiεε fi wvù nu
 ε kaw beene dvú. ³⁷ Bó nu ε san Ɛ,

“Ɛ shεete ke wase caan é wee wvù nu keeto emum
 efεse.

Ɛ wvù nu emoocε ke.

³⁸ Wee wεm wvu teyey nu ke ekeηke nshii
 nje fitele fi wvù lese yî yεm e.

Geenεn é wvù nε lo ε no fane ε tfuw bikaa,
 fitele fiem saa ejee bô wvù ke.”

³⁹ Geenεn, ke beene nu boba bò tfluuke bikaa bò nu ke ela ke. Beene nu fisεεbeene bonyii bò nu ε lese fitele yî Nyo' le bò biyoy bibole nu ke eboy.

11

Ekumε keelese fitele yî Nyo' le

¹ Keelese fitele yî Nyo' le nu keetaale fwe yî fiεε fi Nyo' nu ε kaw wee dvú kee naa ntay le wvú nu ke ekeηke fí, kee tεn le fí nu dvú ε wvú baa cim yεn wase fí le ke. ² Nyo' to bεnsee bonyii bo fwele njefo bó to nu ε lese fitele yî ye le. ³ ε ge tεn fitele fi beene lese yî Nyo' le beene ε se kiεε ntay le Nyo' to bom won wvun ε è nu ke bô diεw ye, ε mwεεm mvù beene yεne to buy yî mvù bó yaa yεne mvú le ke.

εbel

⁴ ε to ge fitele fi εbel to lesεε yî Nyo' le ε wvú se ge ncese wvu leη fey Kεεn. ε Nyo' mum jo wvú le wvú nu wee wvu teytey, mum fi nnya ye keetom le wvú nu wee wvu teytey. Abel to nu ε kpwe, geenεn ε fitele fi wvú to lesεε yî Nyo' le ε ge beene ε no yuuke ε wvú bεε jemyi ê beene ε to ε buy εben e.

Enok

⁵ ε to ge tεn fitele fi Enok to lesεε yî Nyo' le ε Nyo' se jo wvú gen bô wvú fowe wum ε kpwe baa kum wvú le ke. Bó to nu ε ne faηε yaa bvuu yεn wvú le ke, njefo Nyo' to nu ε jo wase wvú we. ε Nyo' se jo Enok we nu ε Nwa' Nyo' jemyi le wvú to ké no gee ε Nyo' yuuke njon. ⁶ Nonεn é wee nu dvú se wvú nu ε lese fitele yî Nyo' le, tu ke è nu naa lo é Nyo' eyuuke

njon bô wvú ke, njefo é wee gomte keebenci too mbew Nyo' le, tu wvú keŋke keebce le Nyo' nu dvú, noo le wvú mawci wee tfuu wvù looci gomte wvú.

Noa'

⁷ Ɛ to ge ten fitele fi Noa' to lesεε yî Nyo' le ε Nyo' ke dioo tefe wvú ekumε fiεε fi to nu keeke ekooy ε wvú baa cim yen wase fi le, ε wvú yuw Nyo' le mum fe ŋguw wvu baay keeke eboyse yew ye dvú. No wvú to lesεε fitele nonen mum dunce le kebece ke bonyii bo yî won wvun e nu bô befe ê Nyo' ejise, ε è nu ke wase wvú wvù Nyo' to nyaε bvudvuu bvu wee wvu teyey e ê wvú, njefo wvú to nu ε lese fitele yî Nyo' le.

Abla'am bô Sela

⁸ Ɛ to ge ten fitele fi Abla'am to lesεε yî Nyo' le, ε wvú se yuw Nyo' le seke wvú to tenεε wvú le wvú ene won wvubole egen wvumew wvù wvú to nu keeke ekεŋke diεwε won we le. No Abla'am yuwεε nonen mum no gene ke lo, yaa cim kee fô wvú gene ke. ⁹ Ɛ to ge fitele fi wvú to lesεε yî Nyo' le fidvu ε wvú se gen no cee won wvù Nyo' to kawεε wvú dvú le diεwε tolo wvù nu ε gen ε beε won bonyii bomew e. Wvú to nu jó ghane cee cún e bô bo Aysik noo Yakow bô Nyo' to kawεε bó bocii bô won wvudvu le è nu ke enu wvubo. ¹⁰ Wvú to cee cún e nonen njefo wvú to taale fwe keeke eley kelaante le ε kí keŋke kenffuy ε è to seyse Nyo' no kelaante kedvu nu ke enu, mum yoo.

11 **Ɛ** to ge ten fitele fi Sela to leseε yî Nyo' le ε wvú se kenke mvungay keeleem bô fue ε wvú ε lun naa wase ε fesen wvù è nulo é wvú ebvuu eboo. Fí to kooyi nonen njefo Sela to nu ε bee le Nyo' wvù kawεε wvú ké no leeme ke yî diεw ye le. * 12 **Ɛ** fi mum no nu le wee mwaan wvù Abla'am wvù to nu ε wvú ε lun wase baay, nu wase diuw kpwe le, to nu ε ne ε engokε ke wee le buy yî ye le duule diεwe jón yi we le noo diεwe monshεem mo ηgem joo yi baay e mò wee yaa nulo etan etoo ke.

13 Bonyii ban bocii to nu ε ghan fanε yaa kenke fiεε fi Nyo' kawεε fidvu ke, ke ghan no kpwekene ε bó lese ke fitele yî Nyo' le. Bó to yen ke lo fí le ε fi bεε too ncejole, fiisen bô nlanlan, jeme bô dew yibo le, fô bó le nu ε bó kee le bowen nu ke lo botolo ε bó beke lo yî nshε yin e. 14 **Ɛ** bonyii jemyi nen, tu fí dunçi naa ntay le bó bεε gomte won wvù è nu wvubo. 15 **Ɛ** bó to bvuu kpawwci ekumε won wvù bó to nen'yεε jó, tu bó to nu ε kenke je keekase tu jim jó. 16 Geenen no fí nu, nu ε bó to gomte ε è nu won wvù fele wvuwε, wvù è nu won wvu we. Nonen ke Nyo' ké no wuumene seke bó teje wvú le Nyo' wvubo ke, njefo wvú nu ε seyse kelaante ε gεε ê bó.

17 **Ɛ** to nu fitele fi Abla'am to leseε yî Nyo' le fi to geε ε Nyo' ke dīoo mom wvú, ε wvú bee keejo waa

---

11:11 Ken 17:19; 18:11-14; 21:2; Lum 4:19-20 * **11:11** Bonwa' bo boyvuum bomew kenke ten fen le, “Ɛ to ge ten fitele fi Abla'am to leseε yî Nyo' le ε wvú se kenke wan naa no wvú to cim nu ε wvú ε lun wase ε fesen ε Sela ten nulo saa ebvuu eboo ke. Fí to kooyi nonen njefo Abla'am to nu ε bee le ...” **11:12** Ken 15:5 **11:13** 11:9; 13:14; Ken 23:4; 47:9; Mben 39:12 **11:16** 13:14; Ksm 3:6; Mat 22:32 **11:17** Ken 21:12; 22:1-14; Dito 4:11; Jεm 2:21

we wvù Aysik ege ncese dvú fô Nyo' le. E wvù wvù Abl'am nu wvù Nyo' to kawεε le εηgokε ke wee le nu ke ebuy yî ye le. E wvù bee ke keejo waa we ε è ka wvù, le wen ege ncese dvú. ¹⁸ Waa we wvun nu wvù Nyo' to gayεε wase ê Abl'am le,
 “E nu Aysik wvù nu ke egεε diee di kfuu diuw e.”

¹⁹ Abl'am to kee ke le é wee cim kpwe lo, tu Nyo' nulo ekase ege é wvù etu dvú. Nonεn ê je mi le nu ε è nulo é bó ejo le Aysik to nu ε kpwe ε Nyo' kase nya wvù ê Abl'am ε wvù nu dvú wum.

Aysik

²⁰ E to ge fitele fi Aysik to lesεε tεn yî Nyo' le ε wvù sε cew Yakow bô Esau jeme ê bó ekumε mbuwma wvù to nu keeke eyuu eto fô bó le.

Yakow

²¹ E to ge tεn fitele fi Yakow to lesεε yî Nyo' le ε wvù ke dioo kpwee, cew boom bo Yosεw wvù waa we le. E wvù to ceeke nonεn ε wvù ε ηgvuum yî kεmbaη e ε no nyaa n'wvum ê Nyo'.

Yosεw

²² E to nu fitele fi Yosεw to lesεε yî Nyo' le fi to geε ε wvù ke dioo nu wase keekpwe mum no teete kpwe ye duηci le bonyii bo Islael nu ke eshεε ebuy won wvù Ijiw e. E wvù mum gay le bó ke edioo ebuyte jó jo bikufe biwene.

Icee Muses bô bwee Muses

²³ E to nu fitele fi icee Muses bô bwee to lesεε yî Nyo' le fi to geε ε bó sε nyile Muses yî kee le tε fo bó eyu seke bó to bokεε wvù. E bó to nyile nonεn njefo

---

11:19 Lum 4:17   **11:20** Kej 27:27-29, 39-40   **11:21** Kej 47:31-48:20   **11:22** Kej 50:24-25; Ksm 13:19   **11:23** Ksm 1:22; 2:2

bó to nu ε yεn le è to nu wan ε wvú jee cuu baay. Ε bó fanε yaa efane keenḡoy sa' yì Nfon to bvuseε ke.

Muses

²⁴ Ε to nu fitele fi Muses to lesεε tεn yî Nyo' le seke wvú to kuε wase fi to geε ε wvú tun le fo bó etεnε wen le waa ngonjuu Nfon Fεlo ke. ²⁵ Wvú to nu ε caw fiew keeyεne ε è nu ηḡεw bô bonyii bô è nu bo Nyo' le, εfey keeyuuke njon bô mwεεm mvù è nu mvù befe ε mvù fele lo. ²⁶ Wvú to nu ε jo le é bó eshoose wen njefo wen nu wee Mboyse wvù Nyo' to kawεε, tu fifiε keηke sεw fele keekeηke kpaw wvu Ijiw tfuu. Wvú to jo nonεn njefo wvú to taale mmawcε wvù nu ke eto fô wvú le. ²⁷ Ε to ge fitele fi wvú to lesεε yî Nyo' le ε wvú sε nε Ijiw yaa fane fiεε fi è nulo é Nfon ege bô wvú ke, naa ε wvú cim ton'yi shém bô wvú nεε. Wvú to nu ε suu shém nε no ḡεne njefo wvú to taale fiew ε è nu fwe diεwε wvú yεne Nyo' wvù bó yaa yεne bô εjise le ke. ²⁸ Ε to ge tεn fitele fi wvú to lesεε yî Nyo' le ε wvú sε ḡεε Nkaw Danεfey, jo ελεμε yefe yî lan fwese le, wvu le Nceendaa Kpwe wvù to yuwyi boom bolemse bo fwe yî kfuu le edioo etoo buyte fô dew fwese bonyii bo Islael e emum edan efey.

Bonyii bo Islael

²⁹ Ε to ge tεn fitele fi bonyii bo Islael to lesεε yî Nyo' le ε bó ḡεn lente Joo yi Baay yì Yεεle fokuse ke diεwε bó fey yî nshε yi yem e. Ε bonyii bo Ijiw ke dioo to tεn buy fô joo yidvu le no momte keefey tεn nonεn ε yí kuu bó bocii ḡεn dvú. ³⁰ Ε nu tεn fitele fi

---

11:24 Ksm 2:10, 11-15   **11:26** 12:2; 13:13   **11:27** Ksm 2:15; 12:41   **11:28** Ksm 12:1-14, 21-28, 29-30   **11:29** Ksm 14:21-29
11:30 Yosh 6:12-21

bonyii bodvu to lesεε fi to geε ε bó ke dioo γεν buy Jelikú, ke len kenεn kelaante kedvu, ke dioo kenεn nonεn buy εdiuw εsooshwiw ε kembew ke kelaante kedvu le kesε kecii.

La'ab

³¹ Ε to ge fitele fi La'ab wvù to nu kpwoon nsake mvu to lesεε ten yî Nyo' le ε wvú se boy fanε yaa ekpwe ηgoο bonyii bobole bo won e bò to temyi bikuu bô bo Nyo' κε. Wvú to baa kpwe, njefo bonyii bo Islael to nu ε tum bonyii le bó eto eghan ekee won wvudvu, ε kpwoon wvudvu fiisen bó ê wvú yew.

Gidion, Balak, Samsen, Jεfta, Dawe bô Samwεl noo bonyii bo ntum Nyo' le bomew

³² Ε è nu le me entaηke bonyii bò to lesεε fitele yî Nyo' le, é me ηke entaη engen embuy fee? Ke kefew nu dvú kè è nulo é me ηkew nyey mwεem mvu bonyii le diεwε Gidion, Balak, Samsen, Jεfta kenεε Dawe bô Samwεl noo bonyii bo ntum Nyo' le bomew e κε. ³³ Bonyii ban bocii nu ε bó to lese fitele yî Nyo' le. Ε bomew ke so bitum yî jem e, ε bomew saw bvunfon ê je yi len e, ε bomew kenke mwεem mvù Nyo' to kawεε bó dvú, ε bomew kenke mvungay keeban dew bobvule fo bó engele bó. ³⁴ Bomew to nu ε kenke mvungay keege é ηguy wvù to bεenci naa bεmte lo ejimε. Ε bomew kenke mvungay keebuy can bonyii bò to gomte keegbwocε bó bô nyó jem e. Ε bomew bò to yen'yi

---

11:31 Yosh 2:11-12; 6:21-25; Mat 1:5; Jem 2:25   **11:32** Biku 6:11-8:32; 4:6-5:31; 13:2-16:31; 11:1-12:7; 1Sam 16:1; 1Bfn 2:11; 1Sam 1:1-25:1   **11:33** Biku 14:6-7; 1Sam 17:34-36; Dan 6:1-27
11:34 Dan 3:23-25

wεεyi ke ne tu bontεmemvungay. Ε bomew tu bonyii bo jem e b0 temyi, ε bomew kunj bonyii bo jem e bo bitum bimew e ε b0 fεε lo. ³⁵ Bomew to nu bokεne b0 to leseε ten fitele y1 Nyo' le. Ε Nyo' ge ε bonyii bobole bomew b0 to nu ε kpweken wase kase tu dvú no nu b0 b0. Bomew bonyii nu ε b0 to koole bvuke b0 himban, ε b0 fanε yaa cim ebvuu eshieele le b0 ecine b0 le ke, njefo b0 to yene le ε bowen kpwe lo, ke ekase ebuy y1 kpwe le ekeηke nshii wvú jee fele wvun. ³⁶ Bomew nu ε b0 to keηke b0, tamte b0 bongbwan ε ye caafi, kayte bomew b0 boncaw fene yew ncaw e. ³⁷ Ε bomew nu ε b0 to tumyε b0 εta ε b0 kpweken, bvuu tan'yi bomew b0 nyó y1 b0 tane bite dvú ε b0 buyte biba bifεε bifεε, gbwoci bomew b0 nyó jem ε b0 kpwekene. Bomew to ghane jiise ε è nu jéw njée b0 yi bíe. B0 to nu bonyii bo kefufe le, ε bonyii njinsene b0 b0 bvuu nyεwle b0 b0. ³⁸ B0 to ghane cee ηkaante le noo y1 dikum e b0 ê ditfum e noo ê bibuw e. Ε nu bonyii ε wonη wvun to baa ekocεn wvú b0 ecee wvú le ke.

³⁹ Bonyii ban nen bocii nu ε b0 to lese fitele y1 Nyo' le, ε Nyo' bense b0 naa ntay. Geenεn wee mvu b0 le to baa emum ekeηke fiεε fi Nyo' to kawεε bonyii dvú ke. ⁴⁰ B0 to baa ekeηke njefo Nyo' to keηke ntaη wvú jee ntay f0 beene le fele wvubo, wvu le è nu ke enu ke seke b0 ε taashε beene ε b0, é b0 se no nu ε b0 ε kpwekten ê Nyo' εjise ε gen ε mese.

12

Nyo' nεci boom b0 è nu bew

11:35 1Bfn 17:17-24; 2Bfn 4:18-37

11:36 Yeli 20:2; 37:15

11:38 1Sam 13:6

¹ No beene nu wase ε kebombom ke bonyii bò to nu ε lese fitele yî Nyo' le ban ε gem beene ε tase ε no dunçi no è nulo é wee elese fitele yî Nyo' le, beene emum ebuy εkuse jo bvujite bvucii bvù jewsee beene, noo bibefe bì njimte beene, emum ekuu shém elewtè kenlewtε kè Nyo' nu ε gee ê beene fwe.

² Beene dioo lewte no taale yî Jisos e. ε nu wvú wvù to yen'yεε je fô beene le keelese fitele yî Nyo' le, ε è nu wvú wvù gee ε fitele fi beene lese yî Nyo' le kpwentene gene mεεse. Wvú to nu ε bee keekpwe kpwe yi yî kentam e. Wvú to baa ecim etaale ê kenshoose ke kfuu yiyε kpwe le kε, njefo wvú to taale fwe yî bvujonke bvù nu ê wvú fwe le. Keseen wvú ε no nu ε wvú ε shii ê ebo ke εεεy ke kawla Nyo' le. ³ Ben ekpwawcì ekumε wvuwe wee wvù to nu ε fiisen kfuu wvuwe ηgew wvù bonyii bò befε to nyaa ê wvú, wvu le fifie ege é mvuntelem mvunen saa ewεεyi, kenεε edoose ê je kε. ⁴ Jem yì ben tumte ben ε bo kebefε nu ε ben baa tum wase egen ebuy yì gvune di wee le ejim lo kε. ⁵ Me ηkpwaake le ben baa edaayε wase ntefe wvù Nyo' nyaa ê ben diεwε boom bew e kε? Wvú gayte le,

“Waa wεm, seke Tata nεci wo, fo wo ejoò nεw kε. ε wvù dioo saake wo yî fiεε le, fo shem ekpweè wo kε.

⁶ ε keè le Tata ké no nεci ε è nu wee wvù wvù koonke, tamte ε è nu wan tfuu wvù wvù joo le è nu wvuwen.”

⁷ Ben emum ekuulè shém yî bongew bò ben yεne le, ekeè le Nyo' nεci lo ben diεwε boom bew e. Wan

mvu nu dvú wvù jay fiε ε ice enu se wvú ε nele wvú e? ⁸ E Nyo' cin'yi ben e se wvú nεci no wvú ké no nεci boom bew bocii, tu ben baa enu naa lo boom bew ke, tu ben nu bikole. ⁹ Beene keηke ten bo'icee bosεεbeene bo fokuse fen bò to ké no nεci beene ε beene wvumte bó. E beene to wvumte bó nonen, tu ke è nulo é beene enya bikuu é Icee biyoy bisεεbeene efey lo nonen, ke ekeηke nshii wvù mey lo? ¹⁰ Bocee bosεεbeene bodvu to nu ε nεce beene ke yi kefew e caan no bó to yene le fi nu leη. E Icee wesebeene wvun nεci beene keeseysel lo beene é beene eyuule no wvú yuule. ¹¹ E ke dioo nu seke bó tamte wee keenle wvú, ε wvú no yuuke nluce kefew kekiε le, wvú saa yuuke naa lo njon ke. E ke edioo enu wase ejim jo kefew kedvu, ε fifiε to bó nyεkeey noo nce wvu teytoy fô wvuwee wee wvù Nyo' nu ε yeeyi wvú é yiyin je le.

¹² Nonen ben ege é can yene yi nu ε jεw wase ekase eteme, ege ten é envuw eyene yò ndenɔɔɔ wase ekase eteme. ¹³ Ben egenè ke ε è nu é je yi teytoy e, wvu le fo bikoy bì tεεse wase emεse elose ke, é hí eteme lo.

Ntefe ekumε keeyuuke Nyo' le ntay

¹⁴ Ben emomtè ntay keecee yi nyεkeey e ben ε bonyii bocii, ebvuu emomtè ten ntay keecee nce wvù yuule. E wee nu se wvú cee nce wvù yuule, tu ke è nulo é wvú ke eyen Tata le ke. ¹⁵ Ben eyenè fo wee mvu ke ejim keekeηke mbuwma Nyo', ebvuu eyenè ten fo ηgow mi yi befε ke enε ebuy é ben

12:10 Mat 5:48; Lum 5:2; Jεm 3:17   **12:11** 12:14; Jεm 3:17-18

12:12 Yεsa 35:3   **12:13** Bηgn 4:26   **12:14** 12:11; Mak 12:30-31;

Mben 34:14; 1Kol 7:15   **12:15** Dito 29:18; Gal 1:6

entelɛŋ ke eto bô ηγεω ejij bonyii nteen. ¹⁶ Ben eyenè tɛn ɛ fo wee mvu ben e ekeŋke nce nnyɛn kenjaŋ ke. Fo wee tɛn emaa lo Nyo' diɛwɛ Esau wvù to gesɛɛ mbuwma wvù wvù to nu keeke ekeŋke diɛwɛ wan wvu ηgaywee le yî mwɛɛm mvudien mvu kaŋ mwaan e maan ke. ¹⁷ Ke ben kee ɛ ejim jodvu nu ɛ wvù to nɛ bvuu no gomte keekeŋke mbuwma wvun can ice le, ɛ ice ma lo wvù? Naa no wvù to cim shiwse misɛm ê jise gomte keekumɛn fitele fiew, nu ɛ ke je to bvuu nu dvù keekumɛn ke.

¹⁸ Ben ekeè ɛ fô ben leeme fó keseen baa nu diɛwɛ bvudvuu bvu fokuse bvù bonyii bo Islael to leeme fó bvù bó yene bvù le ke. Bó to leeme, * ɛ ηguy bene nɛn lululu, ɛ ekfuŋ yiile nɛn taytaytay, ɛ nffum kfunɛ tɛn nɛn kekeke. ¹⁹ Bó to yuuke tɛn ɛ soŋ saayi, ɛ diɛw mi jemyi. Mwɛɛm mvù diɛw yidvu to jemyi to nu ɛ bɛmse bó, ɛ bó no lɛke lo ɛ fo diɛw yidvu ebvuu ejeme ê bó ke. ²⁰ Bó to lɛke nonɛn njefo fiɛɛ fi diɛw yidvu to jemyɛɛ to nu ɛ ghaw mvunɣay mvubole. Diɛw yidvu to nu ɛ ciise lo ê bó ɛ,

“Fo fiɛɛ ebɛncɛ lo bɛw kum wvun ke.

Ɛ è cim nu nyam, é bó tumyɛ lo bô eta ɛ yí kpwe.”

²¹ Kɛcɛɛy, mwɛɛm mvù bó to yene fó to bɛmte baay. Ɛ Muses kebɛɛ jeme ɛ, “Nfan wvu baay nu ɛ ge ye ɛ nɛ ɛ no ciinɛke lo me.”

²² Ben nu finɛn ɛ ben leeme ɛ è nu yî kum wvù Sayon e, ɛ è nu kelaante kè è nu ke Nyo' wvù keŋke nshii le, ɛ è bvuu nu Jelusalem wvu fowe. Ɛ nu fó

12:16 Kej 25:29-34   **12:17** Kej 27:30-40   **12:18** Ksm 19:16-22; 20:18-21   * **12:18** Fo bó to leeme to nu ê kenyi ke kum wvù Sinay e.   **12:20** Ksm 19:12-13   **12:22** 13:14; Gal 4:26; Mwm 5:11; 21:2

fò bonceendaa bo Nyo' le bò wee yaa nulo etan etoo lanlanje yî kentaashε le. ²³ Ben nu ε to wase ê kentaashε ke bonyii bo Nyo' le bò è nu boom bew bo fwe, ε wvú ε san εdiee εbo ê ηwa' we le fowe. Ben nu ε to wase fwe dvu Nyo' wvù sumtene bonsaw bo bonyii bocii le. Ben nu ε to wase ten fwe dvu biyoy bi bonyii bò to nu teytoy e bì Nyo' nu ε ge wase bí ε no yuule gεne mεεse le. ²⁴ Ben nu ε to wase ten fô Jisos wvù leeme fwe monkan mo monfem entelεη jo Nyo' bô bonyii le, è to ten fwe dvu ελεμε ke Jisos e kè bó to miawmiawεε yî beene le. Ελεμε kin jemyi fiεε fî fele fi ελεμε ke Abel e.

²⁵ Ben eyεnè fo ben etune keebē wee wvù jemyi ê ben e. Ben kpwaake λ ε é bonyii bo Islael to nu se bó eboy can ηγεw wvù to toε fô bó le njefo bó to nu ε tun keebē wee wvù Nyo' to tumεε λ wvù eteetè bó fokuse fεn e, tu je nu dvú fô beene le keeke eboy fεn é beene ε tun keebē wee wvù teete beene ε è nu fowe le? ²⁶ Ε to nu sekekiε ε wvù jeme ε nshε shiw. Keseen ε no nu ε wvù ε kaw λ,
 “Seke me ε mbvuu ε nshiwse,
 é saa eshiw ke nshε maan ke.
 Εbule ten nu ke eshiw fó.”

²⁷ Diεw yî λ, “Seke me ε mbvuu ε nshiwse”, dunji λ Nyo' nu ke ecake lo mwεεm mvunciim mvù wvù to bomεε mvù è nulo é bó eshiw, wvu λ é eshεε ke wase mwεεm mvù yaa nulo é bó eshiw ke. ²⁸ Fí ε mum ε no nu λ beene enyaà keyoone ê Nyo' λ bvunfon bvù beene nu ε fiisen nu bvù è yaa nulo é bó eshiw bvú ke. Nonεn beene emum ebunleè

Nyo' ê je yi læŋ e, enyaà n'wvum ê wvú, fanè wvú.
 29 Beene enyaà nonen njefo,
 “Nyo' wesebeene nu diεwε ηguy wvù nulo efiese lo
 fiεε le.”

13

Ntefe wvu fokemεse

¹ Ben ekoŋenè kε nonen gene fwe diεwε boom bo
 bwee wan e. ² Fo ben ecinε keefiisene botolo εla
 eyene le kε. Ben ekeè læ bonyii bomew nu ε fiisen
 wase nonen ε fiisen ε è nu bonceendaa bo Nyo' le
 yaa kee kε. ³ Ben ekumyì bonyii bò nu yew ncaw
 e, enù kε diεwε ben ε bó bocii nu yew ncaw e. Ben
 ekumyì ten bonyii bò bó nyεwle bô bó, njefo ben
 ten kεŋke ye.

⁴ Wee tfuu enyaà n'wvum ê kentaashε ke wee
 bô kpwεse le, é kpwoon bô diemsen eyenè fo wee
 ebvuu ebuy εkfuŋ ebefe bô kentaw kebole. Ben
 ekeè læ Nyo' nu ke esaw bonyii bocii bò cee nce
 nnyen noo bò cin'yi kentaashε kebole ke wee bô
 kpwεse le buyte εkfuŋ.

⁵ Fo ben elese bvufee bvunen yî bigew e yî nshii
 wene le kε. Wee eyuukè njoŋ bô fiεε fi wvú kεŋke,
 njefo Nyo' nu ε gay læ,
 “Kε me nu ηke en'yuu encinε wo le kε,
 ε kε me nu ηke en'yuu enlaŋ wo kε.”

⁶ Fifiŋ ε mum ε ge ε è nulo é beene ejeme sε
 kemaŋen no wee to gayεε læ,

12:29 Dito 4:24   **13:1** 6:10; 10:24; 13:16; 1Bi 1:22   **13:2** Keŋ
 18:1-8; 19:1-3; Job 31:32; Lum 12:13; 1Tim 3:2; 5:10; 1Bi 4:9; 3Jon 8
13:3 10:34; Mat 25:36   **13:4** 1Kol 7:2-4; 1Tes 4:3-8   **13:5** Dito
 31:6, 8; Fili 4:11-12; 1Tim 6:7-10   **13:6** Mben 118:6

“Tata nu wvù fii me.
 Kε è nulo é me enfane fiεε κε.
 Ε nulo é wee ege la bô me?”

⁷ Ben ekumyì bonyii bô to nu bikuu binεn bô to yawεε fewcε diεw Nyo' ê ben. Ben ekume no nce wvubo to nu, emum ebeηene je yì bó to lesεε fitele yì Nyo' le jó. ⁸ Kε Jisos Klistu ké no kumene κε. No wvú se nu foguu, nu κε no wvú nu εβεν, ε è nu κε no wvú nu ke enu sekecii.

⁹ Fo ben ecinε é bonyii eto bô bon'yεεyi bo jεεy bô bó yaa kee jò bó buy, elεwe ben dvú κε. Fí jee ε mvuntelem mvusεεbeene etεmyi nje mbuwma Nyo', εfey fo enu nje bonci bo εkumε mwεεm mvudien. Kε bonci boban cim fii bonyii bô leeme yì dvú le κε. ¹⁰ Beene κεηke ketan ke ncese le, ε bocee ncese bô lemte fô ketan ke yew Nyo' yi fokuse fεn e yaa κεηke naa lo mvunγay keedie fiεε fi nε fô kekin ketan e κε. ¹¹ Ben ekeè ε εkolε ke bocee ncese le to ké jo ε è nu ελεμε ke nyám e ley dvú fô Bvudvuu bwε bvù looci Yuule naa ntay e keege ncese dvú fô bibefe bi bonyii le, geenεn ε bó jo nyám yidvu buysen ntεw dvú mum ton ε yí fie. ¹² Jisos to nu ε kpwe ten εkfun jo kelaante wvu ε wen ecuke bibefe bi bonyii le bô ελεμε kew. ¹³ Nonεn beene emum ebuysen ten ebi wvú le εkfun jo ntεw eκεηke ten boncun bô wvú to κεηκεε. ¹⁴ Beene kee le κε la din di beene nu fó fεn nu ke emεy nu sekecii κε. Beene taale fwe ε è nu yì la di bεε too le. ¹⁵ Nonεn beene emum ebεε Jisos egeè ncese wvu

13:7 6:12; 1Kol 4:16   **13:9** Lum 14:2; Kolo 2:20-22; 1Tim 4:3

13:11 9:7; Lεw 16:27   **13:12** 11:26; Mat 27:31-33   **13:14**

11:9-10, 13, 16; 12:22, 28; Fili 3:20; 2Kol 5:6; 1Bi 2:11; Mwm 21:2

13:15 Εfe 5:19-20; Mben 50:14, 23

mbense fô Nyo' le sekecii wvù è nu keeyemte diee diew. ¹⁶ Fo ben edaayε keegee lemme dì jee noo keegawte mwεεm mvunεn mvù ben keηke ben ε bonyii bomew κε. Ε ben gee nonεn, tu è nu ncese wvù jee fô Nyo' le.

¹⁷ Ben eyuukè bonyii bò nu bikuu binεn e, geè no bó shieele, njefo bó taale fô biyoy binεn e diεwε bonyii bò kee λε bó nu ke etaje diuw εkumε lemme dibole ê Nyo'. Ben egeè nonεn wvu λε bó egee lemme dibole bô nlanlan, ε è yaa nu κε shen shen κε. Ε bó gee shen shen, fifiε saa efici ben κε.

¹⁸ Ben ebunleè fô bese le. Bese kee naa keceey λε κε fitele saake bese yî fiεε fimew e κε, njefo bese ké no shieele keegee fiεε ficii bô n'wvum. ¹⁹ Me nlooci naa nleke baay λε ben ebunleè, wvu λε è nulo é me en'yanjsen enjkase ento fô ben e.

Bunle bô ngayma

²⁰ Nyo' wvù nu Nyo' kembonεn nu wvù to kasεε bvuse Jisos wvù Tata wesebeene wvù nu Ncey Njée wvu baay yî kpwe le. Wvù to bvuse fele yî mvunḡay mvu ελεμε ke monkan mò mey lo le.

²¹ Me nleke λε wvù enya ben bô mwεεm mvù jee mvunciim, wvu λε ben egee fiεε ficii fi wvù shieele. Me nleke ten λε wvù elemtè fiεε ficii yî yene le can Jisos Klistu le fi wvù yene λε fí jee wvù le. Beene enyaà mbense ê Jisos Klistu wvun sekecii se ηka. Fí enù nonεn.

²² Boom bo bwεεm e, me nleke λε ben ekuu shém eyuw diεw ntefe yî me nsan fô ben e yin. Fiεε fi me

---

13:16 Gal 6:10; Fili 4:18   **13:17** Esek 3:17; Lem 20:28-31; 1Kol 16:16   **13:18** 10:22; Lum 15:30; 2Kol 1:12; Lem 24:16   **13:20** 12:14; Lum 5:1; 2Kol 13:11; 8:6; 9:12   **13:21** Efe 2:10; Fili 2:12-13

nsaη nu ke nen kfuy. ²³ Me ηgomte le ben ekiεε le waa bwee wesebeene wvù Timatio nu ε bó ε bvuse wase wvú yew ncaw e. Ε wvú yaηsene lo ε to, é bee wvú ke eλεn εkaλε kemwaan ηto eyen ben e. ²⁴ Ben egay bonyii bò nu bikuu binen e bocii noo bonyii bò è nu bo Nyo' le bocii enya ê me. Boom bo bwee wesebeene le bo Itali ciinse ten ηgayma ê ben. ²⁵ Nyo' ebuw ben bocii hô kembonen.

**Nwa' Nyo' Monkan mo Monɛm
New Testament in Noone (CM:nhu:Noone)**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Noone

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Noone

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
5b12a3f8-7a2a-5b6f-b1da-1bf94b13fc2e